

Medžiagos aprašas

Pavadinimas: Tekstų tipai ir žanrai (samprotavimo rašinys problemine tema). II. Rašinio kompozicija.
Dalykas: Lenkų tautinės mažumos gimtoji kalba ir literatūra
Klasė: III gimnazijos klasė
Pasiekimų sritis: žr. pasiekimų raida: Rašymas ir teksto kūrimas (C) Kuriam tekstus, iš esmės atsižvelgdami į temą, problemą, tikslą, komunikavimo situaciją, adresatą. Pasirenka atitinkamą teksto žanrą ir tipą, laikosi jo pagrindinių reikalavimų. Pasirenka tinkamą raišką, iš dalies laikosi kalbos stiliaus reikalavimų (C1.1.3). Logiškai ir nuosekliai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį, naudodamasis sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Tinkamai ir pagrįstai įterpia citatas ir kitų autorių mintis į savo kuriamą tekstą. Iš esmės motyvuotai išskiria pastraipas, laikosi teksto loginės struktūros. Daugeliu atvejų pastraipoje laikosi minčių dėstymo logikos, iš esmės paiso rišlumo (formaliojo ir semantinio) reikalavimų (C1.2.3). Siekdamas vienareikšmiškumo, preciziškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos iš esmės tinkamai ir tikslingai vartoja abstrakčią ir specifinę leksiką, gramatines konstrukcijas, vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, meninės kalbos priemones (C1.3.3). Taiko daugumą rašybos, gramatikos ir skyrybos taisyklių. Tinkamai vartoja bendrinės kalbos leksiką, iš esmės paiso stiliaus reikalavimų (C2.2.3). Dažniausiai tikslingai pasirenka ir taiko [...] rašytinio teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Naudojasi įvairiais šaltiniais plėtodamas temą ir argumentuodamas teiginius. Redaguodamas tekstus taiko sukauptas kalbos žinias, daugeliu atvejų naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. Saugodamas autorių teises daugeliu atvejų nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį (C3.1.3). Kalbos pažinimas Plėtoja žodyną vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros probleminėmis temomis. Aptaria leksikos plėtotės būdus ir naujų žodžių atsiradimo priežastis, pateikia pavyzdžių (D2.2.3). Tikslingai pasirenka leksines ir gramatines kalbinės raiškos priemones, atsižvelgdamas į stiliaus reikalavimus. Redaguodamas savo tekstą atpažįsta ir taiso daugumą tipinių klaidų (D2.3.3). Tikslingai naudojasi įvairiais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais, kitais šaltiniais ir mokymosi priemonėmis (D4.2.3).
Mokymo(si) turinio tema: Rišlaus teksto kūrimas ir redagavimas.
Ilgalaikio plano dalis (nurodoma kokios temos/-ų prieš tai buvo mokomasi) Rašymas ir teksto kūrimas
Valandų skaičius nurodytas ilgalaikiame plane: 2

<p>Mokymosi uždaviniai (pamatuojami) ir vertinimo kriterijai: Kurdami tekstus mokiniai suskirsto tekstą į pastraipas; apibrėžia pagrindinę pastraipos mintį; sudaro teisingą rašinio pastraipą; naudoja tinkamą žodyną, kad užtikrintų pastraipos ir viso teksto nuoseklumą; nurodo ir įvardija atskirus rašinio elementus (įvadas, plėtra, išvada; tezė, hipotezė, argumentas, pavyzdys, kontekstas); formuluoja tezę ir hipotezę; rašo įtikinamus argumentus ir kontrargumentus; parenka tinkamus argumentų pavyzdžius; parenka funkcinius ir įvairius kontekstus; apibrėžia temos raktinius žodžius; vartoja abstrakčią leksiką; naudoja įvairias sintaksines struktūras; rašo taisyklingai su skyrybos ženklais ir rašyba.</p>
<p>Galimi mokymo(si) metodai, siūloma veikla: Įtraukianti paskaita, darbas grupėse, teksto analizė, rezultatų pristatymas ir diskusija, refleksija.</p>
<p>Turinys, pateikiamas tekstu su nuorodomis: I. Teksto kūrimo taisyklės. II. Rašinio kompozicija. III. Argumentas ir pavyzdys rašinyje. IV. Kaip suprasti rašinio temą? V. Rašinio kalba ir stilius.</p>
<p>Užduotys, skirtos pasiekti mokymosi uždavinių: užduočių rinkinys (formuojamasis vertinimas, vertinimas taškais, vertinimas pažymiu pagal instrukciją).</p>
<p>Užduotys, skirtos vertinimui ir įsivertinimui klausimai įsivertinimui: Paaiškinu, kas yra teksto nuoseklumas. Suskirstau kažkieno tekstą į pastraipas. Kuriu nuoseklią pastraipą. Kuriu nuoseklų tekstą, susidedantį iš kelių pastraipų. Vartuju žodyną, kuris užtikrina teksto nuoseklumą. Nurodau ir įvardiju kompozicines rašinio dalis. Formuluoju tezę arba hipotezę. Redaguoju rašinio įvadą tam tikra tema. Redaguoju rašinio pabaigą tam tikra tema. Redaguoju argumentus ir kontrargumentus. Argumentams renkuosi tinkamus pavyzdžius. Rašinio temoje apibrėžiu raktinius žodžius. Pasirenku kontekstus, atitinkančius priimtą samprotavimo liniją. Naudoju stilių, atitinkantį mano išraišką. Pastebiu ir taisau kalbos klaidas. Taisyklingai vartuju žodyną atitinkanti lenkų kalbos stiliui. Teisingai naudoju skyrybos ženklus.</p>
<p>Namų darbai (jei reikia, nurodykite, kokius namų darbus mokiniai turėtų atlikti): Žr. Mokymo(si) medžiagą.</p>
<p>Siūloma papildoma medžiaga / literatūra / skaitmeninės mokymo priemonės (SMP): Wielki słownik języka polskiego: https://wsjp.pl/ Cogito dla Polonii https://muzeumpolonii.uw.edu.pl/?page_id=1209 Matura na maksa https://www.youtube.com/@Maturanamaksa/featured Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-maturalny-w-formule-2023/informatory/</p>

Kuziak, M., Rzepczyński S., Jak pisać?, Bielsko-Biała 2007.
Reikalingi materialiniai ir technologiniai ištekliai: Šiuolaikinės lenkų kalbos žodynai, prieiga prie interneto.
Pateikta konkreti medžiaga, kurią galima naudoti pamokoje (užduočių lapai, veiklų planai): užduočių lapas, veiklų planas

ROZPRAWKA – KROK PO KROKU

Lekcja 2.

Kompozycja rozprawki

Przed lekcją:

Obejrzyj materiał filmowy, żeby przypomnieć sobie, jak zbudowane są rozprawka z tezą i rozprawka z hipotezą.

Rozprawka z hipotezą: <https://www.youtube.com/watch?v=E7egbmA0sJo>

Rozprawka z tezą: <https://www.youtube.com/watch?v=wK1gK5BnPqU>

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel inicjuje rozmowę na temat kompozycji rozprawki. Sprawdza, co uczniowie zapamiętali z materiałów, z którymi mieli zapoznać się przed lekcją. Uczniowie odpowiadają na pytania:

- Z ilu zasadniczych części składa się rozprawka? [wstęp, rozwinięcie i zakończenie – koniecznie wyraźnie wyodrębnione w postaci odrębnych akapitów]
- Jakie są elementy obowiązkowe? [teza lub hipoteza, argumenty i przykłady]
- Czym jest teza, a czym hipoteza? [teza – zdanie orzekające, o którego słuszności autor jest przekonany; wymaga argumentów i potwierdzenia; hipoteza – to twierdzenie, które w wyniku weryfikacji wymaga udowodnienia lub falsyfikacji. W tekście argumentacyjnym prowadzi do sformułowania tezy]
- Co powinno znaleźć się we wstępie, a co w zakończeniu? [we wstępie: odniesienie do tematu pracy; zdefiniowanie kluczowych pojęć; postawienie tezy lub sformułowanie hipotezy; w zakończeniu: nawiązanie do wstępu – potwierdzenie tezy lub jej sformułowanie, jeśli we wstępie była hipoteza; nawiązanie do przywołanych argumentów]

Warto przypomnieć uczniom, że rozprawka, jak każda wypowiedź argumentacyjna powinna być skomponowana zgodnie z zasadą 3xP: powiedz, co powiesz, powiedz to, powiedz, co powiedziałeś.

2. Nauczyciel wyświetla i odczytuje temat lekcji: **Kompozycja rozprawki** oraz cele lekcji

Uczeń:

- wyodrębnia części kompozycyjne rozprawki;
- formułuje tezę;

- formułuje hipotezę;
- redaguje wstęp do rozprawki na zadany temat;
- redaguje zakończenie do rozprawki na zadany temat.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel rozdaje uczniom tekst rozprawki (**Załącznik B1**). Uczniowie w toku wspólnej dyskusji nazywają poszczególne elementy kompozycyjne rozprawki. W rozprawce brakuje zakończenia – uczniowie powinni ten fakt zauważyć.

Jeśli jest to możliwe, tekst można wyświetlić na tablicy i kolorem oznaczać poszczególne części (**Załącznik B2**).

2. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat rozprawki: „Rozważ, jakie znaczenie dla odczytania sensu dzieła literackiego ma wykreowana w nim przestrzeń” oraz przykładowe wstępy i towarzyszące im zakończenia (**Załącznik B3**). Uczniowie dokonują analizy zaprezentowanych tekstów – szukają tezy lub hipotezy, omawiają cechy konstrukcyjne wstępów i zakończeń (por. **Załącznik B4**).

3. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat rozprawki: „Każdy zasługuje na przebaczenie. Rozważ słuszność tego stanowiska”. Uczniowie, pracując w parach lub grupach, układają dwa wstępy do podanego tematu – jeden zawierający tezę, drugi hipotezę. Następnie pary / grupy prezentują swoje propozycje. (**Załącznik B5**)

4. Nauczyciel prosi uczniów, aby powrócili do rozprawki, od której rozpoczęli lekcję – **Załącznik B1**. Tym razem uczniowie w parach lub grupach redagują do niej zakończenie (przykładowe zakończenie – **Załącznik B6**). Nauczyciel przypomina, że w zakończeniu należy nawiązać do tezy postawionej we wstępie oraz odnieść się do przywołanych argumentów. Zakończenie ma bowiem stanowić wniosek przeprowadzonych rozważań.

Chętne osoby odczytują rezultat swojej pracy.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji i przypomina jej cele. Uczniowie w swobodnej rozmowie dzielą się swoimi odczuciami z lekcji dotyczącymi tego, które elementy rozprawki sprawiają im największą trudność.
2. Uczniowie samodzielnie zaznaczają kryteria sukcesu, które osiągnęli.

Kryteria sukcesu	Wspaniale	Średnio	Słabo	Komentarz (nad czym muszę popracować)
wskazuję i nazywam części kompozycyjne rozprawki				
formułuję tezę				
formułuję hipotezę				

redaguję wstęp do rozprawki na zadany temat				
redaguję zakończenie do rozprawki na zadany temat				

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik B1

Temat: Człowiek w poszukiwaniu swego miejsca na ziemi. Rozważ temat. Odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej, innego tekstu literackiego (epickiego, lirycznego lub dramatycznego) i wybranych kontekstów.

Miejsce człowieka na ziemi można rozumieć jako małą ojczyznę, teren, z którym ta osoba się identyfikuje. Być może ktoś przyszedł w danym miejscu na świat, a być może odnalazł je dopiero w wyniku długoletnich poszukiwań, jak Andrzej Stasiuk, który – choć urodził się w Warszawie – uznał za swoje miejsce na świecie Beskid Niski. Owo miejsce to może być też pewien obszar kulturowy czy językowy. Moim zdaniem człowiek odnajduje mentalnie swoje miejsce na ziemi często wtedy, gdy jest od niego fizycznie oddalony, odczuwa jego brak. Wtedy okazuje się ono szczególnie ważne i wręcz magiczne.

Niejednokrotnie o tym, że jakiś punkt jest właśnie tym jedynym i wybranym, przekonywali się romantycy zmuszeni do tułaczki po świecie i opuszczenia ojczyzny. Jednym z nich był Adam Mickiewicz. „Epilog” „Pana Tadeusza”, podobnie jak inwokacja, pokazuje, że to Litwa jest miejscem na ziemi dla wieszcz. Przebywa on w Paryżu, bierze udział w emigracyjnych sporach, ale tęskni za małą ojczyzną. Wspomina ją, nazywa krajem lat dzieciennych, idealizuje. Ukazuje rodzinny pejzaż, zasobne gospodarstwo i wartości takie jak: patriotyzm, poszanowanie tradycji, gościnność, szacunek dla starszych i wyższych urzędem oraz kobiet. Przywołuje staropolskie zwyczaje, chociażby celebrowanie posiłków, polowań, tańczenie poloneza. W miejscu na ziemi, którym jest Soplicowo, niczym w sielance panują spokój i radość, a także ład i porządek, harmonia.

Przywołanie i idealizowanie swego miejsca na ziemi pełni funkcję terapeutyczną dla autora, a może i dla podobnych czytelników. Z dala od domu emigranci odnajdują dzięki eposowi Adama Mickiewicza swoje miejsce a świecie, uświadamiają sobie, że tym obszarem jest ziemia polska, a kluczowym elementem ich tożsamości to, że są Polakami. Swoje miejsce na świecie definiują jako przynależność do pewnego obszaru geograficznego, ale i językowego, kulturowego.

Tak było z tytułowym bohaterem noweli „Latarnik” Henryka Sienkiewicza, który dzięki lekturze eposu wieszcz z całą mocą uświadomił sobie, że to Polska jest jego miejscem na ziemi, mimo że pozornie zastąpiła ją latarniana drugim końcu świata.

Nie tylko romantycy oddaleni od ojczyzny po powstaniu listopadowym i czytelnicy ich dzieł, ale również wojenni i powojenni emigranci czasów II wojny światowej odnajdywali z całą pewnością swoje miejsce na ziemi, kiedy przebywali na obczyźnie.

Tak było z Marią Pawlikowską-Jasnorzewską, autorką, która w poetyckiej formie opisała swoje miejsce na ziemi, czyli Polskę i Kraków, w wierszu „Światło w ciemnościach”. Podmiot liryczny – kobieta, którą można utożsamić z poetką – opisuje dawną stolicę Polski, nie odwołując się do jej zabytków, budynków czy historii, lecz wspominając park i słowika Pamięta także tramwaje, ale przede wszystkim Kraków jest miejscem obcowania z przyrodą. Świat poetki przywoływany we śnie, nocą, wydaje się realniejszy i oczywiście bardziej wytęskniony niż świat, w którym realnie żyje. Należy bowiem pamiętać, że córka Wojciecha Kossaka znalazła się podczas II wojny światowej w Wielkiej Brytanii i tam też zmarła. To na obczyźnie miała sobie uświadomić, jak bardzo tęskni za Krakowem, który był jej miejscem na ziemi.

Załącznik B2

Temat: Człowiek w poszukiwaniu swego miejsca na ziemi. Rozważ temat. Odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej, innego tekstu literackiego (epickiego, lirycznego lub dramatycznego) i wybranych kontekstów.

[zmodyfikowana rozprawka z: „Cogito dla Polonii”, 5/2023

https://muzeumpolonii.uw.edu.pl/?page_id=1209]

<p>Miejsce człowieka na ziemi można rozumieć jako małą ojczyznę, teren, z którym ta osoba się identyfikuje. Być może ktoś przyszedł w danym miejscu na świat, a być może odnalazł je dopiero w wyniku długoletnich poszukiwań, jak Andrzej Stasiuk, który – choć urodził się w Warszawie – uznał za swoje miejsce na świecie Beskid Niski. Owo miejsce to może być też pewien obszar kulturowy czy językowy.</p>	<p>Wstęp, w którym zdefiniowano, czym jest miejsce na ziemi (pojęcie użyte w temacie)</p> <p>We wstępie wykorzystano też kontekst biograficzny</p>
<p>Moim zdaniem człowiek odnajduje mentalnie swoje miejsce na ziemi często wtedy, gdy jest od niego fizycznie oddalony, odczuwa jego brak. Wtedy okazuje się ono szczególnie ważne i wręcz magiczne.</p>	<p>Teza – zdanie twierdzące, stanowisko autora wypracowania</p>
<p>Niejednokrotnie o tym, że jakiś punkt jest właśnie tym jedynym i wybranym, przekonywali się romantycy zmuszeniu do tułaczki po świecie i opuszczenia ojczyzny.</p>	<p>Argument 1.</p>
<p>Jednym z nich był Adam Mickiewicz. „Epilog” „Pana Tadeusza”, podobnie jak inwokacja, pokazuje, że to Litwa jest miejscem na ziemi dla wieszca. Przebywa on w Paryżu, bierze udział w emigracyjnych sporach, ale tęskni za małą ojczyzną. Wspomina ją, nazywa krajem lat dziecińczych, idealizuje. Ukazuje rodzimy pejzaż, zasobne gospodarstwo i wartości takie jak: patriotyzm, poszanowanie tradycji, gościnność, szacunek dla starszych i wyższych urzędem oraz kobiet. Przywołuje staropolskie zwyczaje, chociażby celebrowanie posiłków, polowań, tańczenie poloneza. W miejscu na ziemi, którym jest Soplicowo, niczym w sielance panują spokój i radość, a także ład i porządek, harmonia.</p>	<p>Przykład do argumentu 1. – przywołano lekturę obowiązkową</p>
<p>Przywołanie i idealizowanie swego miejsca na ziemi pełni funkcję terapeutyczną dla autora, a może i dla podobnych czytelników. Z dala od domu emigranci odnajdują dzięki epepei Adama</p>	<p>Wniosek częściowy. Akapit zapewniający spójność treściową</p>

Mickiewicza swoje miejsce a świecie, uświadamiają sobie, że tym obszarem jest ziemia polska, a kluczowym elementem ich tożsamości to, że są Polakami. Swoje miejsce na świecie definiują jako przynależność do pewnego obszaru geograficznego, ale i językowego, kulturowego.	między poprzednim a kolejnym akapitem
Tak było z tytułowym bohaterem noweli „Latarnik” Henryka Sienkiewicza, który dzięki lekturze eposu wieszca z całą mocą uświadomił sobie, że to Polska jest jego miejscem na ziemi, mimo że pozornie zastąpiła ją latarniana drugim końcu świata.	Kontekst literacki
Nie tylko romantycy oddaleni od ojczyzny po powstaniu listopadowym i czytelnicy ich dzieł, ale również wojenni i powojenni emigranci czasów II wojny światowej odnajdywali z całą pewnością swoje miejsce na ziemi, kiedy przebywali na obczyźnie.	Argument 2.
Tak było z Marią Pawlikowską-Jasnorzewską, autorką, która w poetyckiej formie opisała swoje miejsce na ziemi, czyli Polskę i Kraków, w wierszu „Światło w ciemnościach”. Podmiot liryczny – kobieta, którą można utożsamić z poetką – opisuje dawną stolicę Polski, nie odwołując się do jej zabytków, budynków czy historii, lecz wspominając park i słowika Pamięta także tramwaje, ale przede wszystkim Kraków jest miejscem obcowania z przyrodą. Świat poetki przywoływany we śnie, nocą, wydaje się realniejszy i oczywiście bardziej wytęskniony niż świat, w którym realnie żyje. Należy bowiem pamiętać, że córka Wojciecha Kossaka znalazła się podczas II wojny światowej w Wielkiej Brytanii i tam też zmarła. To na obczyźnie miała sobie uświadomić, jak bardzo tęskni za Krakowem, który był jej miejscem na ziemi.	Przykład do argumentu 2. – Odwołanie do innego tekstu literackiego – liryki Kontekst biograficzny

Załącznik B3

Temat: Rozważ, jakie znaczenie dla odczytania sensu dzieła literackiego ma wykreowana w nim przestrzeń.

Wstęp nr 1

Każdy człowiek żyje w konkretnej przestrzeni, na którą nieustannie wywiera wpływ, a ona na niego – jesteśmy jej częścią, a ona staje się częścią nas. Podobnie jest z dziełami literackimi – wykreowana w nich rzeczywistość również nie pozostaje bez znaczenia dla odczytania sensu utworu. Najczęściej ukazana przez autora przestrzeń ma za zadanie pogłębiać portret psychologiczny umiejscowionego w niej bohatera, przekazywać pewne symboliczne treści lub skłaniać do refleksji nad głębszym sensem czytanych słów.

Zakończenie nr 1

Jak widać, przestrzeń w dziele literackim nie jest tylko miejscem, w którym bohater mieszka, czy które odwiedza – nie można przenieść bohatera do innej rzeczywistości tak, by pozostał niezmienny. Również wydarzenia, gdyby rozegrały się gdzieś indziej, nabrałyby innego wydźwięku. Przestrzeń wykreowana przez autora ułatwia odnalezienie treści metaforycznej i

skłania do konkretnych refleksji w kontekście ukazanych zdarzeń, a często stanowi też element charakterystyki pośredniej bohatera, dzięki czemu czytelnik może go w pełni zrozumieć.

Wstęp nr 2

Przestrzeń otacza każdego z nas i każdy z nas na co dzień kreuje ją wokół siebie. Nieustannie otaczamy się różnymi rzeczami. Gromadzimy to, co jest nam niezbędne, ale i to, czego tak naprawdę nie potrzebujemy. W ten sposób tworzymy „labirynty wnętrza”, a świat naokoło nas staje się „magazynami i spichrzami rzeczy” – jak pisał Bruno Schulz. Autor „Sklepów cynamonowych”, nawiązując do Troi, przedstawiał świat jako warstwy. Troja bowiem odkrywana była warstwami. W dziewiętnastym wieku dotarł do niej fascynat opowieści o tajemniczym mieście, w którym odbyła się wojna o Helenę – Henryk Schliemann. Później jednak okazało się, że Troja, którą odkrył, pochodzi z zupełnie innych czasów, że jest to jej inna warstwa. Nasze pokolenie tworzy warstwę przestrzeni, którą niedługo przykryje kolejna warstwa, sprawiając, że nasza odejdzie w zapomnienie. Czy to metafora przemijania? Czy tak rozumianą przestrzeń można odnaleźć w dziele literackim?

Zakończenie nr 2

Niewątpliwie przestrzeń jest niezwykle ważnym elementem każdego utworu literackiego na drodze do zrozumienia jego sensu. Może ona skłaniać do refleksji nad przemijaniem lub być metaforą zmian zachodzących w życiu człowieka. Może tworzyć atmosferę utworu niezbędną do poznania odczuć bohatera, być narzędziem realizmu, czy w końcu przedstawić czytelnikowi inną stronę świata, z którym spotyka się na co dzień. Taka przestrzeń ma najczęściej znamiona labiryntu, w którym bohater poszukuje drogi swojego życia. Jest tym samym narzędziem, które pomaga autorowi tworzyć, a czytelnikowi odkrywać różne kierunki interpretacji. Bez niej dzieło byłoby niezdolne do przekazania zamierzonego przesłania.

Załącznik B4

Omówienie do zadania z załącznika B3

„Rozważ, jakie znaczenie dla odczytania sensu dzieła literackiego ma wykreowana w nim przestrzeń”

Wstęp nr 1

Każdy człowiek żyje w konkretnej przestrzeni, na którą nieustannie wywiera wpływ, a ona na niego – jesteśmy jej częścią, a ona staje się częścią nas. [zdanie 1. bezpośrednio odnosi się do jednego ze słów kluczowych – przestrzeni] Podobnie jest z dziełami literackimi – wykreowana w nich rzeczywistość również nie pozostaje bez znaczenia dla odczytania sensu utworu. [zdanie 2. Nawiązuje do kolejnych elementów z tematu – dzieła literackiego i jego sensu] Najczęściej ukazana przez autora przestrzeń ma za zadanie pogłębiać portret psychologiczny umiejscowionego w niej bohatera, przekazywać pewne symboliczne treści lub skłaniać do refleksji nad głębszym sensem czytanych słów. [w zdaniu 3. zawarta jest teza – autor wypracowania wskazuje na funkcje przestrzeni w dziele literackim]

Zakończenie nr 1

Jak widać [element zapewniający spójność – odsyła do tego, co wcześniej napisane], przestrzeń w dziele literackim nie jest tylko miejscem, w którym bohater mieszka, czy które odwiedza – nie można przenieść bohatera do innej rzeczywistości tak, by pozostał niezmieniony. Również wydarzenia, gdyby rozegrały się gdzieś indziej, nabrałyby innego wydźwięku. Przestrzeń wykreowana przez autora ułatwia odnalezienie treści metaforycznej i skłania do konkretnych refleksji w kontekście ukazanych zdarzeń, a często stanowi też element charakterystyki pośredniej bohatera, dzięki czemu czytelnik może go w pełni zrozumieć. [zakończenie nawiązuje do tezy postawionej we wstępie, potwierdza ją]

Wstęp nr 2

Przestrzeń otacza każdego z nas i każdy z nas na co dzień kreuje ją wokół siebie. [zdanie 1. bezpośrednio odnosi się do jednego ze słów kluczowych – przestrzeni] Nieustannie otaczamy się różnymi rzeczami. Gromadzimy to, co jest nam niezbędne, ale i to, czego tak naprawdę nie potrzebujemy. W ten sposób tworzymy „labirynty wnętrza”, a świat naokoło nas staje się „magazynami i spichrzami rzeczy” – jak pisał Bruno Schulz. [autor we wstępie wykorzystał kontekst literacki – pokazał, jak można rozumieć przestrzeń] Autor „Sklepów cynamonowych”, nawiązując do Troi, przedstawiał świat jako warstwy. Troja bowiem odkrywana była warstwami. W dziewiętnastym wieku dotarł do niej fascynat opowieści o tajemniczym mieście, w którym odbyła się wojna o Helenę – Henryk Schliemann. Później jednak okazało się, że Troja, którą odkrył, pochodzi z zupełnie innych czasów, że jest to jej inna warstwa. [Nawiązanie do Troi rozszerza rozumienie przestrzeni, jednocześnie stanowi kolejny kontekst – historyczno-kulturowy] Nasze pokolenie tworzy warstwę przestrzeni, którą niedługo przykryje kolejna warstwa, sprawiając, że nasza odejdzie w zapomnienie. Czy to metafora przemijania? Czy tak rozumianą przestrzeń można odnaleźć w dziele literackim? [dwa ostatnie pytania nawiązują do kolejnego elementu z polecenia – dzieła literackiego; nie ma tu tezy; jest hipoteza – autor formułuje przypuszczenie co do roli przestrzeni]

Zakończenie nr 2

Niewątpliwie przestrzeń jest niezwykle ważnym elementem każdego utworu literackiego na drodze do zrozumienia jego sensu. [zdanie 1. zakończenia nawiązuje do tematu, którym jest przestrzeń w dziele literackim – zachowana jest spójność tematyczna] Może ona skłaniać do refleksji nad przemijaniem lub być metaforą zmian zachodzących w życiu człowieka. Może tworzyć atmosferę utworu niezbędną do poznania odczuć bohatera, być narzędziem realizmu, czy w końcu przedstawić czytelnikowi inną stronę świata, z którym spotyka się na co dzień. [kolejne zdania zapewne odnoszą się do argumentów i przykładów użytych w rozwinięciu – widzimy tu 3 różne znaczenia przestrzeni] Taka przestrzeń ma najczęściej znamiona labiryntu, w którym bohater poszukuje drogi swojego życia. [autor przywołuje pojęcie labiryntu, które pojawiło się we wstępie] Jest tym samym narzędziem, które pomaga autorowi tworzyć, a czytelnikowi odkrywać różne kierunki interpretacji. [kolejne zdanie to teza – rozważania pozwoliły autorowi określić stanowisko] Bez niej dzieło byłoby niezdolne do przekazania zamierzonego przesłania.

Załącznik B5

Przykładowe wstępy rozprawki na temat: Każdy zasługuje na przebaczenie. Rozważ słuszność tego stanowiska.

Wstęp zawierający tezę

Ludzie w swoim życiu popełniają wiele różnych czynów – zarówno tych szlachetnych, jak i nikczemnych. Czynы szlachetne zasługują na podziw. Co do tego nie ma wątpliwości. Na zasadzie przeciwieństwa można by założyć, że czyny nikczemne zasługują na potępienie. Niewątpliwie tak jest. Ale czy to znaczy, że potępienie jest wieczne, że nie można wybaczyć złych czynów? **Moim zdaniem wiele zależy od tego, co człowiek robi, aby taki czyn odpokutować. Jeśli swoim postępowaniem pokazuje, że żałuje tego, co zrobił, może zasłużyć na przebaczenie.**

Albo:

Ludzie w swoim życiu popełniają wiele różnych czynów – zarówno tych szlachetnych, jak i nikczemnych. Czynы szlachetne zasługują na podziw. Co do tego nie ma wątpliwości. Na zasadzie przeciwieństwa można by założyć, że czyny nikczemne zasługują na potępienie. Potępienie może być wieczne lub nie. **To zależy od skali czynu i motywów, jakimi kierował się ten, kto się go dopuścił. Niektórzy bowiem zasługują na wybaczenie, a inni nie.**

Wstęp zawierający hipotezę

Ludzie w swoim życiu popełniają wiele różnych czynów – zarówno tych szlachetnych, jak i nikczemnych. Czynы szlachetne zasługują na podziw. Co do tego nie ma wątpliwości. Na zasadzie przeciwieństwa można by założyć, że czyny nikczemne zasługują na potępienie. Niewątpliwie tak jest. **Ale czy to znaczy, że potępienie jest wieczne, że nie można wybaczyć złych czynów? Może jednym należy się wybaczenie, a innym nie?** Trudno jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie. Należy bowiem najpierw rozważyć skalę czynu i motyw, jakimi kierował się ten, kto wyrządził zło.

Załącznik B6

Przykładowe zakończenie rozprawki

Przytoczone przykłady potwierdzają, że ludzie, przebywając z dala od swojego miejsca na ziemi, niejednokrotnie mentalnie je odnajdują i dopiero na obczyźnie stwierdzają z głębokim przekonaniem, że właśnie przynależność geograficzna, narodowa i mentalna do Polski definiuje ich tożsamość. Podróż, przymusowe wygnanie czy emigracja to niekiedy rzeczywistość, w której z odległości odnajduje się swoje miejsce w świecie. Choć oczywiście można również odkrywać, nie opuszczając go nigdy.

Parengè: Magdalena Trysińska